

REGIONMUSEETS ARKEOLOGER INFORMERAR

STORSLAGNA FYND I FÄRLÖV

Sveriges största skeppssättning under utgrävning

Regionmuseet / Landsantikvarien i Skåne

Stora Torg • Box 134 • 291 22 Kristianstad • telefon 044-13 52 45 • fax 044-21 49 02 • info@regionmuseet.m.se • www.regionmuseet.m.se

Storslagna fynd i Färlöv

Regionmuseets arkeologiska undersökningar i Färlöv under åren 1996 och 1997 har bjudit på den ena överraskningen efter den andra. Eller vad sägs om två stora skeppssättningar, varav den ena varit större än det välkända Ale stenar, en magnifik vapengrav och en runsten. Carl von Linné passerade Färlöv på sin Skånska resa år 1749. När han kom resande från Torsebro mot Åsum gjorde han en iakttagelse som lyckligtvis präntades ner:

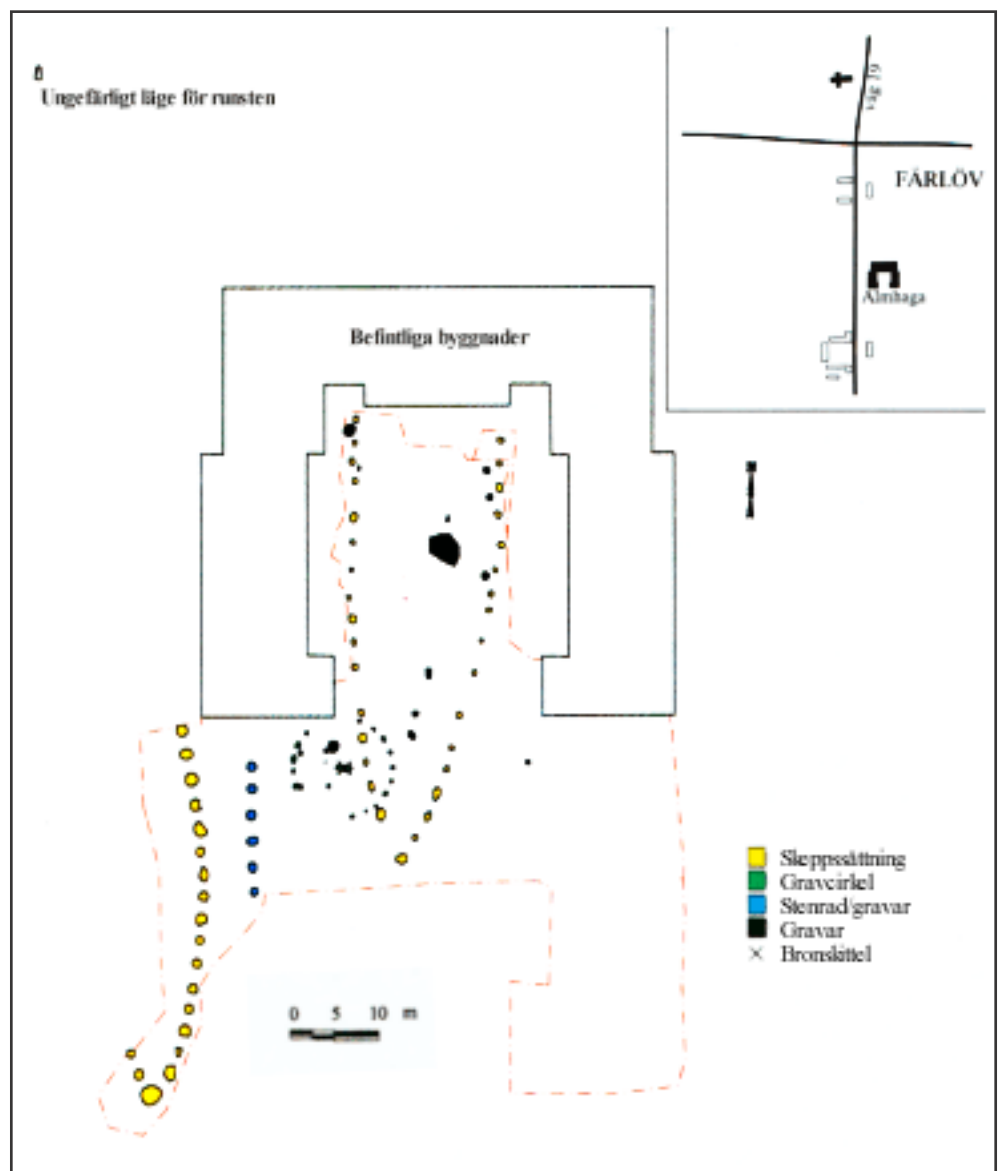
"Här stodo på åkerfälten många höga och smala stenar uppreste, och på åtskilliga ställen voro de i avlånga ringar uppställte."

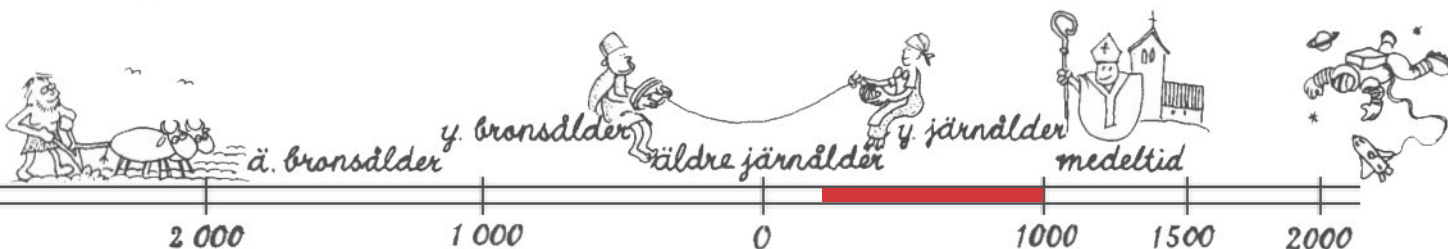
I området utmed den s.k Wrangels allé, där Linné färdades och såg de många höga stenarna, finns idag bara 28 kvar, varav en del bildar en liten skeppssättning. Tack vare Linnés beskrivning har man dock länge vetat att gravfältet en gång varit betydligt större. När kommunen ville bygga ut ålderdomshemmet Almhaga söder om Färlövs kyrka, blev det beslutat att museets arkeologer först skulle göra en undersökning på platsen. Misstankar fanns nämligen om att det vid grävningsarbetena skulle kunna påträffas spår och rester efter gravar och gravmonument. Det skulle visa sig att misstankarna var befogade.

Jättelika stenskepp

När matjorden banats av inom ytan syntes tydliga spår efter gropar i form av mörka fläckar i marken. De mörka fläckarna bildade formen av två stora skeppssättningar. Stenarna till de två skeppen hade däremot för länge sedan plockats bort, och därför fanns det inga som helst tecken ovan mark efter två av Sveriges största skeppssättningarna.

Det mindre stenskeppet låg till

större delen utanför den yta som skulle bebyggas och endast halva skeppet schaktades fram. Spåren efter detta halva skepp, de 19 stengroparna, gav intrycket av ett jämnt format skepp, med en beräknad längd till 50 meter och en bredd på 13 meter.

Den verkligen stora skeppssättningen låg ett stycke öster om den mindre, och bestod sammanlagt av 33 stengropar. Inte heller detta skepp kunde fås fram helt och hållet eftersom en av ålderdomshemmets byggnader skar av den vid ungefär 50 meter. Skeppets största bredd har varit 18 meter och längden beräknas till mellan 74 och 81 meter. Den har alltså varit ett betydligt större skepp än Ale stenar, som är 67 meter långt och 18 meter brett.

Gravar från yngre järnåldern

Skeppssättningarna har byggts som stora gravmonument. Både inom och utanför skeppen påträffades flera gravar med brända ben, av både mänskliga och djur. Tack vare fynd av kol i stengroparna har skeppen kunnat dateras med hjälp av C-14, en radioaktiv kolisotop. Det lilla skeppet har en datering till 700-800-tal e.Kr och det stora till 800-900-tal, det vill säga yngre järnålder.

När det första stenskeppet började byggas i Färlöv byggdes det dock på en sedan länge använd begravningsplats. Redan omkring 200 e.Kr hölls en ståtlig begravning på platsen. Då lades de brända benen av två män i en magnifik bronskittel och med sig i graven fick de också sina vapen.

Stormäns vapengrav

En bronskittel full med de dödas brända ben och gravgåvor hade ställts mellan flata stenhällar och med en stenhäll som lock ovanpå kitteln. Bronskärllet visade sig vara tillverkat inom romerskt område - ett dyrbart importföremål. Innehållet bestod, förutom

av de brända benen, av två svärd, två lansspetsar, två spjutspetsar, två sköldbucklor inklusive ett antal nitar, två sköldhandtag, ett sköldkantsbeslag, två par sporrar och två små människofigurer tillverkade av tunn bronsplåt. Figureerna kan ha suttit som dekoration på kläder, svärdsida eller sköld. Fynden dateras till övergången mellan äldre och yngre romersk järnålder, omkring 200 e.Kr.

Färlövsgraven innehöll alltså en dubbel vapensättning, och en analys av de brända benen har visat att de är rester efter två män, den ene har kunnat åldersbestämmas till mellan 20 och 40 år gammal. Gravar med romerska importföremål eller vapen är ovanliga

Foto: H. Lilja, Regionmuseet i Skåne

”Vi kunde inte i våra vildaste fantasier föreställa oss vad stenen dolde! När vi lyfte den liggande hällen såg vi en rostbrun halvcirkel följt av en ärggrön som fullbordade cirkeln. I graven stod en romersk bronskittel!”

Foto: B. Almgren, Lunds Universitets Historiska museum

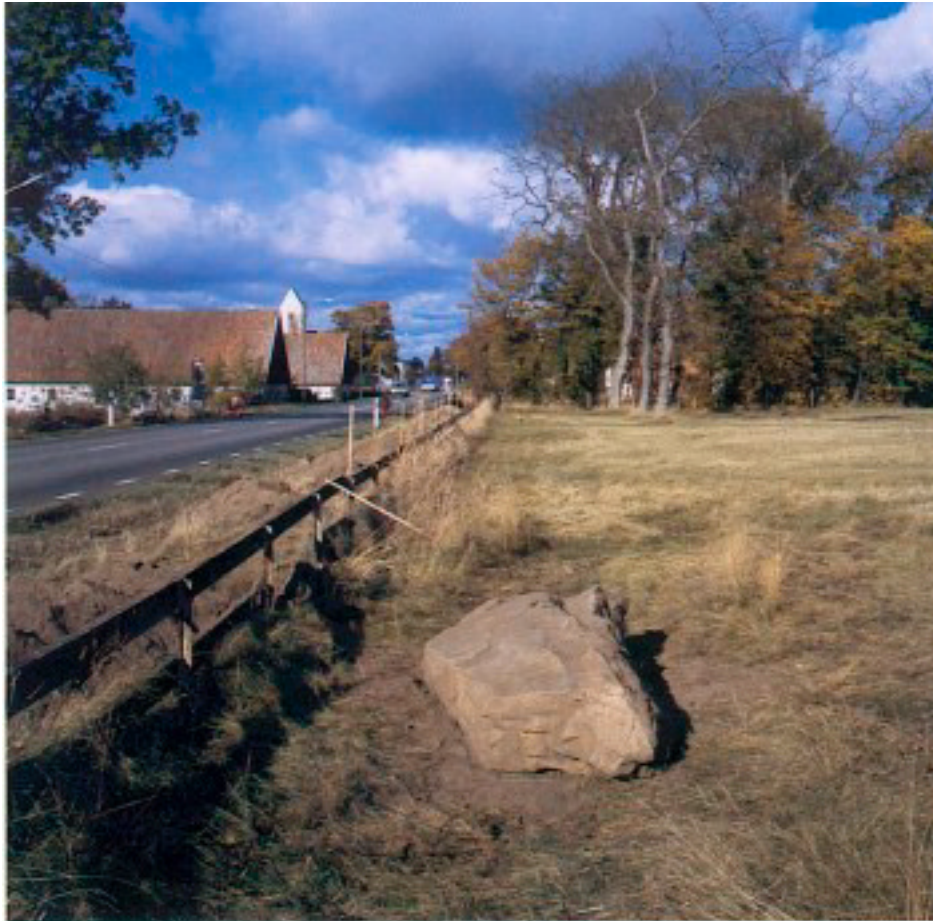

Foto: H. Lilja, Regionmuseet i Skåne

från den här tiden. Männen som blivit begravda så ståligt i Färlöv har alldeles säkert hört till de betydelsefulla i samhället. Kanske var anledningen till att de begravdes samtidigt och i samma grav att de var vapenbröder som stupade tillsammans i strid?

Mörka fläckar i marken i en cirkel kring vapengraven skvallrade om att graven ursprungligen varit markerad på något sätt. Kanske med en hägnad av trä eller en så kallad domarring av sten?

En gammal runsten

De överraskande fynden var inte slut. Under hösten år 1997 dök ännu en sensation upp - en runsten.

Stenen påträffades vid nyplantering av träd utmed Wrangels allé, alldeles intill Almhaga. Efter fynden av skeppssättningarna och vapengraven beslutades att återplanteringen av allén hela tiden skulle följas av en

arkeolog. Fler gravar kunde ju tänkas dyka upp i de planteringsgropar som grävmaskinen grävde. Det påträffades dock inga gravar, men i en grop fick grävmaskinen fatt i en stor sten, en mycket stor och flat sten. När den lyfts upp ur gropen, lagts till sidan och borstats av upptäcktes något som såg ut som runtecken.

Tillkallad expert från Runverket i Stockholm kunde bekräfta att det är runor. Raden, med ungefär 30 tecken, är skriven med den äldre runraden. Det gör stenen till den äldsta runstenen i Skåne, ristad någon gång under 600-700-tal e.Kr. Tyvärr är stenen av gnejs, en porös bergart, och mycket vittrad. Flera runtecken är väldigt svårlästa, några går kanske aldrig att tolka säkert. Stenen skall undersökas fler gånger, även av danska experter, och kanske kan vi i framtiden få reda på vad där står.

Maktcentra

Vapengraven, de stora skeppssättningarna, runstenen - allt talar för att det en gång funnits ett lokalt maktcentra i Färlöv. Det känns naturligt att anta att det har haft anknytning till Vä, nordöstra Skånes centralort under järnåldern. Var det helt enkelt så att Färlöv var den norra utposten för dåtidens härskare över Kristianstadsslätten? Att det i Färlöv satt en familj, en släkt, som genom århundraden begravde sina döda på höjdstreckningen i kanten av slätten, och som genom de stora gravmonumenten manifesterade sin makt och betydelse i området.

*Tony Björk
Anders Edring
januari 1998*